

Ponedeljek

Posamezna številka 50 par.

Neodvisno glasilo
javnega mnjenja

Izhaja vsak ponedeljek

Izdaja in ureja: MILAN PLUT, Cesta na Rožnik št. 5.

NAROČNINA: celoletno 12 din., polletno 6 din., četrletno 3 din.

35. st.

V Ljubljani, dne 5. decembra 1921.

Leto I.

Našim čitaleljem.

Zaradi meznega gibanja v tiskarnah, ki izključuje ob nedeljah nočno delo, ni izšla številka «Ponedeljka» pretekli teden. Tudi današnja številka ni mogla iziti v zgodnjih jutranjih urah kot po navadi, temveč šele v dopol-

danskih urah. Prihodnja številka pa izide najbrž normalno, ker je pričakovati, da se vpelje zopet nedeljsko nočno čezurno delo.

Uredništvo «Ponedeljka».

Najnovejša poročila. Ministrska kriza.

Pašić za dosedanje koalicije.

Beograd, 4. dec. Vaš dopisnik je danes govoril z vplivno osebo klerikalnega kluba, ki mu je izjavila, da je izključeno, da bi stopili klerikalci v vladu. V parlamentarnih krogih se smatra za najboljšo kombinacijo volilna vlada za slučaj ako ne bi prišlo do sporazuma. Pri radikalcih se opaža veliko nerazpoloženje in vse kaže, da se klub cepa. Splošno se sodi, da bodo radikali pri vprašanju notranjega ministra popustili, s čimer bi bil glavni vzrok krize odpravljen.

Beograd, 4. dec. Kakor izve vaš dopisnik iz zanesljivega vira, je včeraj posetil Velizar Janković, ki se je najbolj trudil, da se razbije dosedanja koalicija Stojana Protića in imel z njim daljši razgovor.

Beograd, 4. dec. Kakor se v obveščenih krogih govori, je g. Pašić izjavil, da je mogoča samo ona koalicija, kakor je obstojala do sedaj. On se ne protivi temu, da se ta koalicija razširi, ako bi vstopil v vladu kak klub, ki sodeluje v parlamentu.

Beograd, 4. dec. Danes dopoldne je pozval g. Pašić na posvetovanje šefe muslimanskega in zemljoradniškega kluba kakor tudi šefa kluba SKS. Tudi predsednik klerikalnega kluba, g. Korošec, je bil brzojavno pozvan v Beograd. Popoldne se je sestel g. Pašić s predsednikom zemljoradniškega kluba Lazićem. Sestanek je trajal samo malo časa. Gosp. Pašić je obvestil g. Lazića o programu bodoče vlade, ki naj v prvi vrsti donese proračun in volilni zakon, potem tudi zakona o državnem svetu in o glavni kontroli. Pri tej priliki je Pašić tudi vprašal Lazića za pogoje, pod katerimi bi zemljoradniki stopili v vladu, na kar mu je Lazić odgovoril, da se mora najprej posvetovati s svojim klubom, preden dá pozitiven odgovor. V političnih krogih prevladuje prepričanje, da zemljo-

radniki sigurno ne bodo stopili v vladu. Proti večeru je Pašić sprejel delegate muslimanskega kluba Hrasnico in Kadžića, katerima je razložil situacijo ter ju vprašal, kakšno stališče zavzema klub glede rešitve krize. Delegata sta nato odgovorila, da so stališče in zahteve kluba že itak znane in da temu nimata ničesar pridejati in ničesar odvzeti, ter da bo klub počakal na nadaljnji razvoj situacije. Ob 6. uri zvečer je gosp. Pašić konferiral tudi z ministrom Pucljem in Stojanom Protićem. Konferenca je trajala eno in pol ure in ji v političnih krogih pripisujejo poseben značaj. S klerikalci se Pašić danes ni posvetoval.

Beograd, 4. dec. Nj. Vel. kralj je poveril g. Pašiću ponovno sestavo vlade. Po dosedanjih informacijah g. Pašić kralju ni dal do sedaj še odgovora, da-li sprejme poverjeni mandat. Izjavil je, da se mora najprej posvetovati s šefi parlamentarnih grup ter da bo potem dal definitiven odgovor.

Današnji dan je potekel v pogajanjih in posvetovanjih med vodji podednih parlamentarnih klubov. Že v zgodnjih dopoldanskih urah se je sestel predsednik demokratskega kluba Davidović s predsednikom radikalnega kluba Stanojevićem. Pri tej priliki je g. Davidović opozoril gosp. Stanojevića na sinočni komunike demokratskega kluba, v katerem je precizno razložena glavna misel demokratskih zahtev za sporazum. Demokrati so zahtevali obče pomiloščenje ne pa pomiloščenje poindincev, katerim se je zgodila krivica v solunskem procesu, in sicer zato, da se onemogoči zloraba § 85. krivičnega zakona, s katero je bilo zlasti mnogo prizadetih v Južni Srbiji.

V političnih krogih prevladuje mnenje, da pride do sporazuma med dosedanje koalicije.

še v naprej. Sestala pa se bo samo, da sprejema poročila komisije in potem stori svoje sklepe. Sploh se bo odslej bavila ta konferenca izključno le z vprašanji vzhoda.

Volilni shodi v Zagrebu.

Zagreb, 4. dec. Danes so se vršili v Zagrebu volilni shodi hrvatskega bloka, nezavisne grupe dr. Politea (Slobodna Tribuna) in zionistov. Na shodu hrvatskega bloka so govorili Drinković, Radić in drugi. Vsi govorniki so se preko mere angažirali ne le samo proti državi, ampak v obče tudi proti narodnemu edinstvu. Zborovanje «Nezavisnih» je bilo jako slabo obiskano. Govoril je Milan Marjanović o zunanji politiki, Politeo pa je govoril v glavnem proti hrvatskemu bloku, katerega je ostro na-

padal. Shod židov pa je bil z ozirom na njihovo veliko število v Zagrebu tudi zelo slabo obiskano. Vsa zborovanja so potekla mirno in brez posebnosti.

Iz rimskega parlamenta.

Rim, 4. dec. V zbornici se je včeraj tik pred glasovanjem o zaupnici vladi dogodil incident, vsled katerega se je moralo glasovanje odložiti na ponedeljek. Radi desertacije obsojeni komunistični poslanec Misina, kateremu so fašisti prepovedali vstop v zbornico, je vključil prepovedi prišel ter se hotel udeležiti seje. Nacionalistični in fašistovski poslanci so pozvali poslance meščanskih strank, da skupno z njimi zapuste dvorano, kar so le-ti tudi storili. Z njimi vred je ostavil dvorano tudi Giolitti. Vsled tega zbornica ni bila sklepna in je bilo glasovanje odloženo na ponedeljek.

Ljubljana in Maribor.

Zaradi upravne razdelitve države se je razvila v našem naprednem časopisju polemika, ki bi lahko izostala, ker s tem se je samo klerikalcem dala prilika ponasati se s svojim načrtom. Tudi «Jugoslavija» je pricapljala s konstatacijo, da je ona vedno imela prav.

Ustava je jasna in ona določa, da posamezne oblasti ne smejo imeti več kot 800.000 prebivalcev. Ker ima Slovenija nekaj čez en milijon prebivalcev, ne more biti drugače, kakor da bo razdeljena na dve upravni oblasti in da bo središče ene oblasti Ljubljana, srečna to, da bi se ustava menjala. Ako smo prav razumeli članke v «Slovenskem Narodu», se ni šlo za to, da bi obstojala na slovenskem ozemlju samo ena oblast, temveč naj bi bili dve samoupravni oblasti in ena državna uprava za obe oblasti.

Potreba te izjeme se je dokazovala s finančnimi in narodnimi argumenti, ki so pa zgrešeni. Hotelo se je dokazati, da bodo stroški za državno upravo podvojeni in to je napačno, ker tega vendar nihče ne misli, da bi bil za državno upravo v mariborski ali ljubljanski oblasti potreben po en tolik uradniški aparat kot sedaj za vse ozemlje slovenske pokrajinske uprave. Ko se sedanja pokrajinska uprava spremeni v državno upravo ljubljanske oblasti, bo morala pač odstopiti polovico svojega uradništva državni upravi mariborske oblasti, ker bo obseg ljubljanske oblasti približno za polovico manjši od sedanjega obsega pokrajine.

In ne samo to. Državna uprava bo morala odstopiti marsikatero agende sa-

moupravi in bo celo znatno razbremenjena. Zato so povečani izdatki za državno upravo prazen strah, ker naravno bi bilo, da se ti stroški celo zmanjšajo, nikakor se pa ne bodo povečali in ker je naravno, da se nahaja državna uprava oblasti tam, kjer se nahaja tudi njena samoupravna centrala, se razume pač samo po sebi, da bi bila skupna državna uprava za dve oblasti pravi nonsens, ker oblastne samouprave naj imajo izven mesta, v katerem se nahajajo, samo še eno inštanco nad sabo — centralno vladu.

Tudi trditev, da bi trpeli od razdelitve pokrajinske uprave na dve oblasti upravni nacionalno škodo, ni opravičena. Resnica je, da narodna zavednost na severni meji ni posebno velika in da je tam še dosti nemčurstva. Ravno to nemčurstvo se bo ložje pobijalo iz Maribora kot iz Ljubljane. Predvsem bo Maribor kot središče oblasti ojačen za narodno-zavednim elementom, z inteligenco, ki bo vplivala na mesto in mesto bo vplivala na okolico. Saj je vendar znano, da se je na ta način v avstrijskih časih razširjalo nemštvo in nemčurstvo po Štajerskem in Koroškem, deloma pa tudi po Kranjskem. Mislimo, da je ravno v narodnem oziru ustanovitve mariborske oblasti velike važnosti in da bomo s posledicami lahko zadovoljni.

Zaradi ustanovitve mariborske oblasti je res nepotreben vsak preprič med «Kranjci» in «Štajerci», ker niti enih niti drugih ni več, Maribor je ravnotako slovenski in jugoslovanski kot Ljubljana. Obe mesti imata lahko lepo bodočnost, ker so dani za to vsi pogoji.

Kaj hočejo radikali?

Kdor je zasledoval razvoj zadnje ministrske krize, se je moral vprašati: čemu in zakaj te večne krize, ki jih izzivajo radikali?

Kaj hočejo radikali? Krizo so namreč izzvali oni s svojimi zahtevami, ki si jih je treba malo bližje ogledati, da se vidi, kako neopravičene in v današnjih razmerah naravnost neumestne so.

Radikali bi radi sami vladali, oziroma oni bi šli tudi v koalicijo, ampak samo v tako koalicijo, v kateri ne bi bilo demokratov. Najbolj zadovoljni so bili radikali takrat, ko je Stojan Protić sestavil radikalno-zajedničarsko-klerikalno vladu, v kateri so v resnici odločevali radikali sami, zajedničarji in klerikalci so jim pa bili samo nekaj ščit na zunaj. Najvažnejša mesta v vladi so vsekakor imeli radikali, posebno ministristvo financ in notranjih zadev, katerih resortov oni posebno ne dajo radi iz rok.

Koalicija z demokrati je za radikale malo težka, ker demokrati so približno enako močni kot radikali in jim niti na misel ne pride, da bi igrali v vladi vlogo statistov, temveč hočejo imeti na javne posle enak vpliv kot ga imajo radikali, katerim morajo na škodo svoje popularnosti in — kar je še važnejše — na škodo svojega programa marsikaj koncedirati, samo da se koalicija, ki je državi tako potrebna, ne razbije.

Radikali so konzervativna, demokrati pa sodobna, napredna stranka. Boj med tema dvema strujama je umljiv, ali položaj v narodni skupščini je tak, da je koalicija teh dveh strank absolutna državna potreba. Niti radikali niti demokrati sami za sebe niso tako močni, da bi sami prevzeli vladu. Koalirati se pa ne morejo niti eni niti drugi s kako drugo stranko in sestaviti na ta način večino. Demokratji bi se mogli koalirati samo s socialnimi demokrati in eventualno — pa samo eventualno! — z zemljorad-

Washingtonska konferenca — samo za daljnji vzhod.

Pariz, 4. dec. «Petit Parisien» poroča iz parlamentarnih krogov dobljeno informacijo, da Briand po vsej priliki še ne bo pred prihodnjim torkom podal pred zbornico naznanjene izjave, ker prevladuje mnenje, da je za Brianda nemogoče o vseh vprašanih prosto govoriti, dokler traja washingtonska konferenca.

Pariz, 4. dec. Po poročilu «United Press» iz Washingtona, obsega nova angleško-amerikansko-japonsko-francoska pogodba dva glavna dela. Kot prvo se zavežejo pogodbene države, da z vsemi silami vzdržijo mir na tihem oceanu ter so se v dosego tega cilja sporazumele, da obsega svojih mornaric ne ojačajo. Ostalo

je tajno, zakaj je bila Francija na udeležbo pri tej pogodbi pozvana. Znano pa je, da so francoski delegati vsemu brez pridržka pritrdili. Klavzule o utrdbah se nanašajo posebno na ameriške otoke Guam in na Filipine, dalje na japonski otok Bonio. Glede utrdb Filipin vsebuje pogodba posebne določbe.

Pariz, 4. dec. «Petit Parisien» poroča iz Washingtona, da je iz postopanja konference razvidno, da se bo po ureditvi vprašanja mornaric omejila na razpravo zadev daljnega vzhoda, da pa se ne bo bavila z evropskimi vprašanji. Konferenca sicer ne bo oficijelno razpuščena, ampak bo v skrčenem obsegu obstojala tudi

niki, kar pa še vedno ne bi bila večina. Radikalci bi se mogli koalirati samo s svojimi nekdanjimi zavezniki, kar je pa tudi izključeno, ker stojijo zajedničarji brezpogojno na stališču federativne ureditve države, katerega stališča radikalci nikdar ne morejo odobriti.

Nam koalicija demokratov z radikalci ni simpatična, ker vemo dobro, da je večno koncediranje konservativnim radikalcem v zelo važnih gospodarskih, socialnih in političnih vprašanjih v veliko škodo našemu razvoju. Ampak položaj v parlamentu je tak, da drugega izhoda ne vidimo in moramo biti za koalicijo dveh medsebojno sicer močno različnih struj.

Kaj pa hočemo? Ali hočemo zopet volitve, ko niti volilnega zakona nimamo? In kaj bi nove volitve prinesle? One bi ustvarile najbrže enak položaj, kot ga imamo danes.

Radikalci so končno morali sprevideti, da je vsaka kombinacija brez demokratov nemogoča in morali so tudi sprevideti, da demokrati, kot močna stranka, ne morejo in ne bodo sodelovali v vladi kot statisti in radikalci so morali odnehati od svojih pretiranih zahtev. Dosegli so radikalci s krizo samo to, da je zopet po nepotrebnem počivalo dosti dolgo vsako delo in to v času, ko bi se moralo delati neprestano!

Sporazum je bil že dosežen, kar naenkrat pa pridejo radikalci z novimi zahtevami: notranje ministrstvo bi hoteli imeti, agrarna reforma bi se morala izvrševati tako kot do sedaj (demokrati zahtevajo radikalno spremembo v korist kmetov) in končno, radikalci odklanjajo demokratsko zahtevo po ministrski komisiji, ki bi imela poln vpogled v zunanjo politiko države.

O notranjem ministrstvu sploh ne more biti govora, ker država potrebuje dobro, ne radikalno-strankarsko upravo. Upravno uradništvo, kakor državno uradništvo sploh naj služi državi in ne stranki, ki se slučajno nahaja na vladi, na kar so radikalci navajeni. Agrarna reforma se mora tudi rešiti drugače kakor se rešuje in zunanja politika države ne sme biti skrita, vsaj voditelji strank, ki so na vladi, morajo biti natančno poučeni o vseh tekočih zunanjepolitičnih vprašanjih. Radikalci hočejo imeti tajno diplomacijo — naravnost reakcionarna zahteva!

Težko je prorokovati, kako se bo razvila kriza, ki je nastala s Pašičevo demisijo. Pašič je izkušen državnik in je že izjavil, da je mogoča samo dosedanja koalicija. Morda se mu posreči dokazati to tudi radikalcem, ki se nikakor ne morejo vziveti v nove razmere, ki izključujejo njihovo samovlado, saj nimajo niti četrtine vseh poslancev v narodni skupščini!

Kaj bi hotel „Novi Čas“.

„Novi Čas“ spada med najbolj hujške liste v Jugoslaviji in je tudi povodom mobilizacije storil svojo „dolžnost“: hujskal je proti mobilizaciji, ker je bila mobilizacija v interesu države.

Seveda, to hujskanje ni moglo ostati brez posledic, ker dobi se še vedno ljudi, ki kaj dajo celo na „Novi Čas“. Takih ljudi se je našlo tudi med vpoklicanimi in nekateri od njih se niso odzvali vpoklicu, ker jim je „Novi Čas“ merodajnejši od države. Veliko ni bilo takih zapeljancev, ali našli so se med tisoči in ti bodo morali sedaj na šesttedensko orožno vajo, da jih v vojašnicah naučijo malo vojaške in državljanske discipline.

Prijetno to ni, posebno, ker ostanejo oni, ki so se odzvali klicu domovine, lepo doma in še vsteje se jim šesttedenska orožna vaja. Zapeljani sedaj godrnjajo in ako so količkaj pametni, so jezni na klerikalne liste, ki so jih zapeljali. To „Novemu Času“ ne more biti prav, on se opravičeno boji, da je marsikdo spregledal in zato nastopa „Novi Čas“ — proti temu, da bi morali odslužiti šesttedensko orožno vajo — nedisciplinirani rezervisti!

Kaj bi pa „Novi Čas“ pravzaprav hotel? Ali pričakuje še posebno pohvalo vojaških oblasti vsem onim, ki so se dali od njega nahujskati na kršenje vojaške in državljanske discipline? Ali bi hotel „Novi Čas“, da se prihodnjič niti 50 odstotkov vpoklicancev ne bi odzvalo klicu domovine?

Da, to bi hotel „Novi Čas“ in prava sreča je, da mu nihče ne bo šel na lim, naj piše kar hoče. Oni, ki so bili tako neumni in so se dali od „Novega Časa“ tako nahujskati, da so kršili vojaško in državljansko disciplino, naj čutijo posledice, ki za enkrat takointako niso hude in drugič bodo pametnejši. Ti zapeljanci bodo pač šest tednov služili pri vojakih namesto onih pridnih fantov, ki so morali iti na madžarsko mejo in dobiti sedaj šesttedenski dopust.

Tako je tudi prav!

Washingtonska konferenca.

V Washingtonu še vedno zboruje takozvana razorožitvena konferenca, ki se je kmalu demaskirala in strmeči svet je videl, da se ne gre za razorožitev, temveč da je namen konference vse kaj drugega.

V prvi vrsti hoče zavarovati Amerika svoje interese na daljnem vzhodu. Tu ima nevarnega tekmeča v Japanu, ki se je začel tako oboroževati na morju, da je postajal Ameriki že resno nevaren.

To oboroževanje se mora ustaviti, ameriški interesi so resno ogroženi, ako se to ne doseže, oziroma Amerika bi bila primorana tudi stalno pomnoževati svoje

vojno brodogradnjo in vse to bi požiralo ne milijone, temveč milijarde.

Vprašanje daljnega vzhoda je pravzaprav glavno in edino resno vprašanje, o katerem se razpravlja na washingtonski konferenci in razorožitev je samo firma, ki naj bi napravila konferenco simpatično. O kakih pravih razorožitvi se sploh ne govori. Francija vsako misel na razorožitev na kopnem a limine odklanja in se izgovarja na — Nemčijo, ki ji je baje še vedno nevarna. Italija je celo predlagala, da se zahtevajo od Jugoslavije nekeke garancije, da bo vedno miroljubna in... da ne bo nikdar zahtevala popravila svoje zapadne meje.

Da, ta rapalska meja Italijo skrbi in rada bi dosegla sankcije te meje od najmočnejših, ki naj bi Jugoslaviji povedali, da je ta meja končnoveljavna in da ona nima nobene pravice menjati jo.

Do takega sklepa pa ne bo prišlo v Washingtonu, kakor najbrže sploh do nobenega sklepa, vsaj z ozirom na razorožitev na kopnem. Morda se najde kak kompromis v kompliciranih vprašanjih daljnega vzhoda; morda se odgodi konflikt, do katerega gotovo pride prej ali slej pri reševanju teh vprašanj in morda se tudi omeji oboroževanje na morju, ali o kakih splošni razorožitvi niti govora ne more biti.

Velikim silam niti ni do kake sistematične razorožitve, ker interesi ene nasprotujejo interesom druge. Tako namreč one mislijo, četudi bi bilo mogoče ustvariti pogoje za splošni mir, seveda, samo pod pogojem, da nihče ne bi trpel krivice. Načelo pravičnosti je pa velikim silam danes še popolnoma tuje in zato imajo take konference, kot je washingtonska, samo en pomen: na njih se pokažejo vsa ta interesna nasprotja med posameznimi „velikimi“, za človeštvo se pa ne doseže ničesar.

Avstrija pred polomom.

Avstrija živi samo še iz dneva v dan, bolna je pa menda neozdravljivo.

Ko so zmagovalci ustvarjali Avstrijo (sama na samostojnost ni reflektirala, temveč se je hotela združiti z Nemčijo) so mislili, da s tem preprečijo povečanje Nemčije in gotovo niso imeli namena ustvariti monstuma, v kakršnega se je Avstrija spremenila. Francozi so bili pripravljeni, da se bo Avstrija vzdržala in se postavila na lastne noge, ali pa da se ustvari nekaka federacija podonavskih držav, ki bi omogočila samostojno življenje avstrijske države.

To je bila velika zmeta. Sama se Avstrija ne more postaviti na noge, donavska federacija pa je nemogoča, ker podonavskim državam niti na misel ne prihaja, da bi se združevale v svrhu konser-

viranja Avstrije in Madžarske, drugim ciljem pa podonavska federacija ne bi služila.

Avstrija se je udala v svojo usodo in je životarila naprej. Pričakovala je — in pričakuje še — pomoči od onih, v katerih interesu sploh živi. Ti so tudi obljubovali pomoč, ampak ostalo je vse le pri lepih obljubah, ker „protektorji“ imajo toliko svojih skrbi, da ne utegnejo misliti še na Avstrijo.

Državni izdatki so veliki, naravnost ogromni, dohodki pa minimalni in na Dunaju tiskajo bankovce kar naprej, noč in dan, tako da imajo že preko 100 milijard kron — na papirju, seveda — in ker se dobi v Švici za 100 avstrijskih kron samo 11 stotink, se menda kmalu ne bo več izplačalo tiskati manjših bankovcev, ker bo papir več veljal kot na njemu označena vrednost. Zato so že začeli tiskati bankovce po 10.000 kron in se približujejo v tem oziru sovjetski Rusiji.

Razmere v Avstriji so naravnost neznozne. Dunajski dogodki zadnjih dni so pravi izraz teh razmer. Delavci so priredili protidraginjske demonstracije, ki so se izrodile v strašno pustošenje. Veliko število trgovin je bilo popolnoma izpropanih, škoda se ceni na milijarde. Sicer se računajo te milijarde gotovo v avstrijskih kronah, ampak škoda mora biti vendar ogromna.

In vse to se je dogajalo sredi Dunaja, pri belem dnevu in popolnoma neovirano, proti temu početju nihče ni nastopil. Elegantnim damam so na ulici slačili dragocene kožuhe in kdor je bil malo boljše oblečen, je bil insultiran ali pa tudi tepen.

To pomeni, da je sila priklopila do vrhunca, da dunajsko ljudstvo razmer, v katerih živi, ne more več prenašati in Evropa stoji pred težkim problemom: kako zboljšati te razmere.

Pravimo: Evropa, ker ona je Avstrijo ustvarila, četudi bi lahko vedela, da ta država ne bo mogla živeti samostojnega življenja. Ta Evropa naj Avstriji pomaga, ali pa naj privoli v njeno združitev z materjo zemljo Nemčijo. Naravnost nečloveško je dopuščati gladovanje in propadanje preko šest milijonov ljudi radi same bojazni pred povečanjem prebivalstva Nemčije za ubogih šest milijonov ljudi.

Avstrija naj se združi z Nemčijo, sicer zapade popolni anarhiji in to ne bi bilo v korist niti njenim sosedom, niti onim, ki so malo bolj oddaljeni od nje, n. pr. Franciji. V milijonskem mestu Dunaju se je pri belem dnevu ropalo in kradlo in nobene sile ni bilo, ki bi to preprečila. To pomeni, da se nahaja Avstrija tik pred polomom.

To je pa zlo, evropsko zlo, ki bi se dalo odpraviti samo in edino na način, da se Avstriji dovoli združitev z Nem-

H. H. Ewers:

Zbirka gumbov.

Buckova Marička je napravila kolosalno kariero. Pred tremi leti je bila še natakarija v zakotni kavarni. Ker so bile napitnine hudo redke, je morala gledati, da je še postrani kaj zaslužila. Eh, pa so imeli malo, tisti njeni študentje in gledališčni igralci! Pa je enkrat vendarle tudi njej zasijala sreča. Nek poročnik se je v kavarni sprl z njo, ker je bil ljubosumen, potegnil je pistolo in streljal nanjo. Ko mu je precej nato prišlo na um, kaj je storil, je pogladil drugo kroglo sebi v glavo. Ta je zadela, dočim je imela Marička samo majhno prasko na roki. Marička je imela dober instinkt. Tuleč se je vrgla čez truplo poročnika in ga je naenkrat strastno vzljubila. Tudi ko so nesli mrliča na kolodvor — nekam so ga hoteli prepeljati — je bila Marička zraven. V ljubki črni žalni obleki je stala ob krsti in jokala. Vsekakor je imela talent. Kmalu so se pojavili okrog nje tolažniki: Lepi baron Visočansky jo je vzel kar s kolodvora seboj na majhno ženitovanjsko potovanje bogvekam. Barona je prišel kmalu nazaj, Marička pa šele po treh letih.

Takrat pa ni več slišala na ime Maričke Buckove, ampak se ji je reklo Mia le Fracas. Tudi ni prišla sama, ampak je prišla z njo „teta“, francoska komornica in velikanska listnica denarja. Bila je v Baden-Badenu in v Interlakenu in v Nizzi. Odtam jo je vzela prijateljica, ki jo je spoznala na potovanju, v Pariz. Mijo

so tam lancirali in kmalu je pokazala naravnost genialno razumevanje dolžnosti svojega poklica. Ta malomeščanka je pač vse kaj drugega, bila je prijetna izprememba po vseh teh večnih Angležinjah in Amerikankah! Že čez tri mesece je kreirala v Bois du klobuk, za katerim so pogledovale nevoščljive oči vseh pariških dam. Toda ona je hotela domov in je našla končno pripravnega protektorja v nekem atašeju, ki je moral tudi na Balkan.

Mia le Fracas je imela srčkano vilo v Kogojevi ulici. Vse jo je hodilo obiskavat: častniki, umetniki, juristi, pisatelji — vedno jih je bilo polno pri njej, samo o dijakih ni hotela nič slišati. Mia je bila čudovita ženska: Protežirala je mlade slikarje, prirejala literarne in glasbene večere in je postavila pred goste vedno nekaj najboljšega. Poleg tega pa je bila pri njej tudi vedno kaka pariška ali newyorška prijateljica. Njen portret je bila najboljša slika v paviljonu in njen avto najhitrejši v celi škofiji. Odkar je umrla Lola Montez, še niso ljudje toliko govorili o kaki dami, kakor govore sedaj o Miji. Vsak paglavec na cesti ve kaj povedati o njej in vsaka lepota iz promenade ve na izust vse njene toaletne posebnosti. Vse natakarije vedo majhne storitve o Miji, ponavljajo njene šale in vsi someščani poznajo tudi najbolj skrite kотиčke njene vile in njenega sreca.

Toda nekaj vem pa samo in edino jaz in ker nočem, da bi bili someščani ljubosumni, bom kar hitro povedal:

Mia ima zbirko gumbov.

Znano mi je, da je neka Aspazija v Florenci vsakemu svojemu ljubčku odstrigla pramen las. Imela je kostanjeve, črne, plave, pa tudi snežnobeke lase. Neka druga krasotica, ki stanuje v Berlinu, ima veliko škafijo, polno novcev, na vsakem je urezano ime. Črna Ellen Pankhurst, ki ima sedaj velik tingeltangel v Amsterdamu, ima kolosalno skrinjo samih žepnih robcev. Ima trde platnene in tudi svilene. Na vsakem je monogram, na nekaterih so tudi grbi in krone, lepe krone s sedem in devet roglji.

Mia pa ne zbira niti las niti novcev niti robcev — ampak ima — zbirko gumbov!

Noben njen ljubček ne ve za to, kajti Mia ne prosi za gumba, Mia jih ukrade na skrivaj, kadar — — —

Poprej je to sama delala, sedaj pa dela to Suzon, njena služabnica.

In ta mi je vse to povedala. Rojena je bila na Montmartru. Spoznal sem jo že, ko je bila dete, in ko je pred našim kabaretom prodajala šopke vijolic... Pa samo meni je to povedala, nikomur drugemu izmed vseh Mijinih gostov!

To je bilo tako:

Včeraj sem hotel k Miji na čaj, pa sem se malo zakasnil. Vsa družba se je že odpeljala na Bled, ko sem prišel jaz.

Bil sem jezen, in zmerjal sem.

Pa je rekla Suzon:

«Si vous êtes bien gentil, je vous dirai quelque chose!» (Če se boste izkazali, vam nekaj povem.)

«Quoi donc?» (Kaj takšnega?)

Smejala se je — — — «Ah, le secret — le secret!» (Tajnost!)

In vlekla me je v gazdaričin boudoir.

Odpri! je neko omaro, odpri! še nek predal in potegnila iz njega veliko kaseto.

«Madame a oublié la clef — tiens la, tiens la!» (Gospodična je pozabila ključ, evo ga!)

Tako se je smejala, da je imela solze v očeh.

Odpri sem. Cel kup okroglih koščkov lepenke je bilo v kaseti, vsi so bili lepo prevlečeni z rdečim, žoltim, modrim ali zelenim žametom. In na vsakega je bil skrbno prilepljen majhen gumb.

Vzel sem v roke tak gumb. «For gentleman» je stalo na njem, ta je bil gotovo natakarij. «Z. z. v. i. m., D. č.» Aha: Zaloga za vojno in mornarico, Društvo častnikov! Torej mlad poročnik. Potem rožen gumb, ki je bil nekaj prav gotovo na spodnjicah in ki ga je lastnik najbrže pozneje prišil na hlače, ko ga je tam izgubil. To je moral biti dijak. «Schwarié in Rosenberg» je stalo na enem; prišil ga je torej prvi zagrebški krojač, — — — torej bankir! Na umazanem medenem gumbu je stalo: Janez Porenta, Medvode n. Kr.; torej graščak ali veleindustrialec iz province. «Made in Germany» je bilo vtisnjeno na enem; tega je imel najbrže kak pravi Albionov sin. — Pa še eden je bil zraven — — — poznal sem ga — — —

«Voz, le votre!» (Evo, ta je vaš!) se je smejala Suzon.

Fej! — Sram me je bilo radi tistega gumba, ki je bil med tolikimi drugimi... nočem biti indiskreten in nočem povedati, koliko jih je bilo, ampak — — —

čijo, ki je sicer tudi zelo revna, ampak navzlic vsem težavam, v katerih se nahaja, vendar dosti močna da se vzdrži in s časom zopet postavi na lastne noge.

Ohridske ribe in — angleška politika.

Na jugu naše države se nahaja dosti veliko Ohridsko jezero, znamenito po velikem številu prvovrstnih rib, ki predstavljajo za posestnika jezera lepo bogastvo.

To jezero je naše, tako je bilo sklenjeno leta 1913., ko se je prvič določala albanska meja in nikomur niti na misel ni prihajalo, da bi nam našo posest oспорoval. Pa našlo se je nekaj Angležev, ki so zavohali velikansko vrednost ohridskih rib in »izposlovali« so si pri albanski vladi ribiško koncesijo na ohridskem jezeru.

Angleži so torej dobili koncesijo od albanske vlade za oni del jezera, ki se dotika Albanije. Ali ob jezeru se nahaja neki kraj, ki je takorekoč merodajen za ribištvo v jezeru in oni, v katerega rokah se nahaja ta kraj, je pravzaprav tudi gospodar jezera in — kar je glavno — njegovih rib. Ni nam znano zakaj je temu tako, ampak vzroki so najbrže čisto topografske prirode.

Ta kraj (lin po imenu) se nahaja v naši posesti in Angleži od albanske koncesije ne bi imeli posebnih koristi, ker se nahaja ključ do ribolova v naših rokah. Ta kraj Lin mora torej pripasti Albaniji, da bodo mogli angleški podjetniki v polni meri izkoriščati ribolov v jezeru!

In res, Anglija kot ena prvih velesil, je vzela v svoje račune tudi to postavko in njena diplomacija je šla z vso silo v boj — za ohridski ribolov! Hitro so spreminili mejo iz leta 1913. tako, da je ta vas ob Ohridskem jezeru prisojena Albaniji, nam so pa — kot kompenzacijo — prisodili neke štiri kvadratne kilometre ozemlja tam nekje pri Prizrenu!

Pa še to je bilo angleški vladi premalo in je hitro zahtevala sklicanje seje zveze narodov, da ta monstruozna ustanova, ki je navadno orodje v rokah sil velike antante, nastopi proti nam in nam sodi, ker ogrožamo mir!

Mi miru nikjer nismo ogrožali in smo zasedli z našimi četami samo demarkacijsko črto iz l. 1918. Kaj delajo Miriditi okoli Skadra, to nas nič ne briga in ako hoče imeti Evropa mir v Albaniji, naj se zmeni o tem z Albanci, samo uspeha gotovo ne bo imela pri tem nobenega. V Albaniji bodo večni boji in mi bomo samo pazili na to, da bomo imeli sami mir v svoji hiši pred albanskimi roparji, ki imajo take zaščitnike v Rimu, Parizu in Londonu. Hoteli smo se zavarovati z boljšo mejo, pa Evropa nam ne dovoli, da bi »podjarmili« par divjih albanskih vasi, četudi je mirno dovolila podjarmljenje več kot pol milijona kulturnih Jugoslovancev po Italiji!

Pri določanju albanske meje so odločali italijanski politični cilji in strateški interesi, ker se Italija pač boji Jugoslavije. Odločale so pa tudi ohridske ribe, s katerimi se je za večne čase proslavila diplomacije ponosne Velike Britanije.

Samo klerikalcem podobno.

Lekarnar Trnkoczy je okoli 20 let predsedoval upravnemu odboru »Mestne hranilnice« — brezplačno. Zavod se je nenavadno lepo razvil, kar pomeni, da se je dobro in vestno gospodarilo v njem in težko bi se res dobilo človeka, ki bi upravnemu svetu tako močnega zavoda skozi dvajset let predsedoval in se trudil za zavod popolnoma brezplačno, samo zato, da koristi splošni stvari.

G. Trnkoczy ni aktivno nastopal v političnem življenju, temveč se je omejeval le na delo v ljubljanskem občinskem svetu, posvetil je vse svoje moči in sposobnosti ljubljanskemu mestu. Ampak on ni klerikalec in to zadostuje klerikalcem, da mu odrečejo priznanje za vse njegovo pošteno in požrtvovalno delo za Ljubljano, ker hočejo pač pri vsaki priliki pokazati, da njim ni za Ljubljano in sploh za nobeno reč, temveč samo in edino za klerikalizem.

V občinskem svetu ljubljanskem je bil stavljen predlog, da se izrazi g. Trnkoczyju pismena zahvala za njegovo požrtvovalno in nesebično delo pri »Mestni hranilnici« in nad vse značilno za razmere, ki so v ljubljanskem občinskem

svetu zavlada, je, da je ta predlog komaj dobil večino glasov in to še-le potem, ko so se nekateri narodni socialisti vendar sramovali in so glasovali z demokrati in dvema socialnima demokratoma.

Plačilo sveta je pač še vedno — črna nehvaležnost.

Govori se, da kandidira črno-plavoderča koalicija za mesto predsednika »Mestne hranilnice« — Albina Prepeluha, člana ravnateljstva »Kranjske hranilnice«, po poklicu separatista. Ta in tak človek naj nadomesti g. Trnkoczyja!

Ljubljana bo res še daleč prišla pod vodstvom črno-plavoderče koalicije!

Kaj se godi v Rusiji?

Iz Rusije prihajajo najrazličnejša poročila. Glad vlada še vedno, beda je velikanska in javlja se o raznih uporih.

Posebno iz Male Rusije, takozv. Ukrajine. Iz virov, ki so vse prej kot zanesljivi, se poroča o velikih uspehih ukrajinskih vstajev, ki se nahajajo že tik pred Kijevom in marširajo naravnost proti Odesi.

Mi tem poročilom ne verujemo, ker so skovana v dunajski kovačnici in tudi predolgo že stojijo Petljurovci pred Kijevom, ki so ga baje že od treh strani obkolili — in ga vendar ne vzamejo v svojo posest. Vsa ta dunajska poročila o ukrajinskih »uspehih« je treba sprejemati z največjo rezervo, ker so se ona še vedno pokazala kot neresnična.

Ukrajinstvo je ustvarila Avstrija v Galiciji, s pomočjo Rima. Gališki Ukrajinci (Malorusi) so unijske vere in iz njih je bilo potrebno napraviti poseben narod, s pomočjo katerega bi se oslabilo Rusijo in zaneslo z ukrajinsko propagando tudi rimsko propagando doli do Odesa. Ampak v Rusiji sami ni našla med maloruskim ljudstvom ta »ideja« skoraj nobenih privržencev. To ljudstvo je rusko in samo rusko orientirano in zato je izključeno, da bi se med njim našlo toliko borec za ukrajinsko separatistično stvar, da bi oni mogli ogroziti Kijev ali Odeso. Ako je kje kaka ukrajinska vojska, potem je ona sestavljena samo iz galških Malorusov, to je pa veliko premalo, da bi se moglo izvojevati večje uspehe.

Ampak Rusija sama stoji pred važnimi in dalekosežnimi reformami. V teku tega meseca se sestane v Moskvi kongres sovjetov in poročila pravijo, da bo na tem kongresu zmagala Ljeningova stranka nad ekstremisti. In Ljeningova struja gre za tem, da dela kompromise.

Obenem se poroča, da bo Ljening predlagal volitve za rusko konstituanto. Zdi se nam, da tako daleč še nismo, da bodo voditelji ruskega sovjetskega sistema poskušali storiti vse, da obdržijo vso oblast v svojih rokah in bodo samo modificirali komunistični program v toliko, da omogočijo gospodarski napredek Rusije. Deloma so oni svoj prvotni program tudi že modificirali in ga bodo vedno bolj, ker to so uvideli, da je njihov čisto komunistični sistem skralhiral, da se je pokazal nevzdržnega.

Iz Rusije prihajajo prvi znaki evolucije in samo ako se bo ta evolucija vršila polagoma, sukcesivno, se postavi Rusija zopet na lastne noge. Vsaka nasilna sprememba režima bi pomenila za Rusijo novo nesrečo, ki ne bi bila manjša od nasilne spremembe režima po boljševikih. Rusija ni Francija, kjer so se vršile revolucije in protirevolucije v Parizu in je to bilo merodajno — ako so uspele — navadno za vso Francijo. Rusija je velika, ogromna država, ki brez redne uprave ne more živeti in se razbije na nešteto posameznih delov, ako je ne drži skupaj enotna uprava.

Sedanja ruska uprava je slaba, ampak ona je tam in samo z njenim zboljšanjem in spopolnjevanjem bo mogoče napraviti v ogromni državi pravi red.

Upamo, da se bo Rusija razvijala v tej edino pravi smeri in pričakujemo, da bo položil moskovski kongres temeljni kamen ruski demokraciji.

Vsaka reč ob svojem času.

»Senzacionalna razkritja o komunistih« prinaša »Jugoslavija« tri dni pozneje kot drugi listi. Pravi, da so si komunisti pisali s tem, da so podčrtavali besede v knjigah, vtihotapljenih v zapor. Tako se je zgodilo s Renanovo knjigo »Življenje Jezusa Kristusa«. Analfabeti pri »Jugo-

slaviji« bi že lahko vedeli, kar ve danes vsak petošolec, kako se glasi pravi naslov te slavne knjige.

To glavno glasilo kliče se tudi včasih dela, kakor da je posebno podučeno o Čehih, ker se je klikarjem nekoč posrečilo na puf zveržiti nekaj čevljev iz Češke. Predsednika češke republike pa ne znajo pisati. Klerikaleci so mu včasih našli rekli Masaržik, enesklikovci pa pišejo lepo po nemški. (Glej št. od 29. nov.).

Ne pravimo tega morda zato, da bi dlako cepili. Toda pri slavni »Jugoslaviji« je vse v tem formatu. Ti ljudje imajo velike jezike, pa prazne glave.

Istega dne je ta list prinesel uvodnik »Kaj je s slovenstvom?« Pisec tega članka veže otrobe na dolgo in široko. Vidi se mu, da bi res rad nekaj povedal. Morda celo kaj pametnega. Očividno pisec ni pristaš kliče, ali vsaj še ni pokvarjen od nje. Zato pa ne zna povedati kar bi rad, lovi se, puha prazne fraze in se tepe s slovnico, da je joj. Tudi tam, kjer ni klikovstva, ampak resna in poštena volja, tudi tam nesposobnost. To je danes vodstvo NSS. Mnogoča zapeljanih idealistov je v poštenih namenih drvela za glavno hujskajočo kliko. Danes je prevarana. To je danes stranka NSS.

Buuu!

Najnovejša senzacija! Skuhal jo je »Novi čas«, »Slovenec« jo veruje, »Naprej« pa pravi: Aha!

Kam je šel denar? Kterj denar? Tisti, ki so ga komunistom zaplenili! Samostojna delavska strokovna Unija ga ima! Zupanc in Curhalek sta to povedala! Tri milijone!

Hahahahahahaha!

Zupane in Curhalek sta pa imenitno potegnili te tiče. Ne samo v strah, tudi v sramoto sta jih spravila!

Samostojna delavska strokovna Unija se je osnovala, ker so po drugod voditelji preveč korupcije uganjali. Če se bo »Novi čas« kaj vsajal, mu postrežemo! Vi jugoslovanski strokovno zvezani korupcionisti in delavski zapeljivci, tiho!

Na pomoč!

Prvega decembra, uvodnik:

»Odkar bivajo narodi in se mučijo z ustvarjanjem samoniklega duševnega življenja, ki jih medsebojno loči, opazujemo, da stremi njihovo zgodovinsko delovanje z neko nadosebno smotrenostjo, z neko borbena nasilnostjo, ki v dobah zgoščenega hotenja objema idejo svobode in državne neodvisnosti lastnega naroda kot najvišjo vrednoto svojega življenja, k samostalni državi. V narodih zapazimo neko notranjo voljo rodov, ki vodi ali v suženjstvo ali v veličino lastne državnosti«.

To je, prosimo, dobeseden citat. Nič ni izpuščenega, nič dostavljenega, nič spremenjenega.

Ne vemo, »ali je zgoščeno hotenje najvišjih vrednot naše mentalitete metafizično potrjeno razumevno nasilno odločnost širokih skupin posameznih ujedinjenih rodov, ki so v neizprosni boju morale s suženjstvom omejevale posebne kulturne in državne interese razvoja duševnih organizmov v jedinicah brez prestopanja« vemo pa to, da se nam naročniki in bralci »Jugoslavije« smilijo.

Takšni konkurenci še Štefanovič ni kos.

Revolveržurnal.

Dne 29. novembra je Peskovo glasilo napisalo te-le duhovite evetke: »Zadnji čas se je »Jutro« zopet pričelo s posebno vnmemo nedostojno zaletavati v naš list in v pristaše NSS. Kakor vse kaže, je namen »Jutra«, da obnovi bestijalno žurnalistično polemiko. Svobodno mu! Ne pomagaj nič! Advokatsko-delnikiški kliki okoli »Jutra« slaba prede. Kliče tudi žganjarske metode ne bodo rešile. Smrad iz Miklošičeve ceste bo zadušil gospodo samo. Navzlic dispozicijskim fondom in policajdemokraciji. Da izpregovorimo o stvari sami. Dr. Pirmajerjeva zadeva pride še pred sodišče. Tam bo imela »Jugoslavija« priliko, da ponudi dokazilni material. Če se bo pred sodiščem izkazala popolna nedolžnost dr. Pirmajerja, bo brez vsega naš list to objavil. Uradna ugotovitev pokrajinske uprave je nekaj, ni pa še razsodba sodišča. Sodišče ima zadnjo besedo. In na to besedo bi go spodje okoli »Jutra« tudi prav lahko počakali. Demagogija pa je vse, kar govori

»Jutro« o pokojnem obče spoštovanem dr. Pirmajerjevem očetu. Ne samo demagogija, ampak žurnalistična nesramnost, katere so zmožni samo demokratiški kliki. O nedolžnih otrokih govore in o političnem besenju. Ali ste se Jutrovci že katerikrat ustavili pred rodbinskim pragom, če ste hoteli politično opljuvati nasprotnika. Nikdar! Znani dokazi preteklih dobe so na razpolago. Zbesneli politični derviši okoli »Jutra«, krotite se v svoji hudobnosti. Ali niste že dovolj zastrupili slovenskega političnega življenja? — Glede zaupnic pa je pisal že »Naprej«, da jih je dr. Pirmajer izsiljeval od posameznih županstev. Kako vrednost imajo potem take zaupnice, to lahko vsak sam presodi.»

Ponatisnili smo ta proizvod narodno-socialne pobesnelosti, da ga naši bralci vidijo. Vsak bo pljunil in rekel Peskovi kliki: »Pfu!« Samo pijan šnopsar Orngove in Linhartove šole zna tako razbijati po politji mizi. Ta šnopsarija Peskovcev je tembolj nesramna, ker zavija in laže. O fondih je boljše, da gospod Pesek ne govori, sicer ga bomo zopet nekaj vprašali! O rodbinskem pragu nekaj govorič Peskov klikar, in o bestijalni polemiki. Ta falot je res sam delal bestijalno polemiko in on sam je vlekel svojo zadevo v javnost, dasi je dobil dovolj svaril, naj tega ne dela! »Zbesneli politični derviš« se je sicer zadnji čas nekoliko ukrotil. Svarimo ga, da ne začne na novo! Ugotavljamo, da je revolver streljal na g. Pirmajerja in mu kradel čast in da mu je pri tem pomagal Brandner pod strahopetno zaščito imunitete.

Peskov revolver je tudi napisal v »Pondeljku«, (ki radi meznega gibanja stavcev zadnjikrat ni izšel), da je zmrznil. Pomilovanja vredni »Pondeljek« je res zmrznil za eno število. Pondeljčova izdanja Peskovega lajžurnala so pa teden poprej tako zmrznili, da drži delj ko do sv. Matije! Do takrat bo pa sledilo menda še to, kar je od »Jugoslavije« ostalo. Feller pomagaj, pod Trančo prodajajo starinarji obrabljen revolver z znamko »A. P.«.

Možje časa.

XIV.

Tudi mili Rastislav na novo se je pot podav: Za Slovenijo se celo milo je srce mu vnelo.

Le žal je t'ko neroden bil, da je sum se nam vzbudil, če res je mislil sam tako, kot je napisalo pero.

XV.

So 'z rok Zapiske mu izbili, naš Prepeluh še scagal ni, v »Zapiskih novih« srčno kri sedaj njegovi bodo lili.

Odkod bo le denar dobil, ko bankokrat še n'kol' ni bil? saj treba ni — že bog skrbil, da ptič pod nebom vsak živi.

Zapiski.

Svoje obljube izpolnjujte! Ko so bile volitve v ljubljansko mestno občino, ste nam obljubljali četrti razred na železnicah, da bomo lahko rukzake po ceni prevahal! Izpolnite sedaj svojo obljubo! V mestni občini imate večino, vse tri »socialistične« stranke ste koalirane, egle podrtih ljubljanskih hiš že shranjujete, da jim valuta naraste, in tudi s konjskimi silami že nekaj poskušate. Izpolnite sedaj svojo obljubo! Dajte nam četrti razred na železnicah! Saj imate podžupana, in tudi v Belem gradu imate poslanca, ki je specialist za železnice!

»Jugoslavija« pa zna! Napisala je članek o avdijenci dr. Kramarja pri kralju in ji ni prav, da je do te avdijence prišlo, ker kralj bi se moral informirati o razmerah na Slovenskem od Deržiča in Brandnerja in ne od politika, ki je že bil njegov minister. Dalje pravi »Jugoslavija«, da bi morale prevzeti vlado opozicijske stranke, da bi postale na ta način državotvorne, demokrati so pa takointako državotvorna stranka in potem bi bile vse stranke državotvorne. To je res dragoceno priznanje: vse stranke so vedno proti državi ako niso na vladi, samo demokrati so brezpogojno za državo, samo oni znajo razlikovati med državo in vsakčasno vlado! Sicer smo mi to že zdavnaj vedeli, ampak dobro je, da je to resnico

tudi »Jugoslavija« javno priznala. Iz tega priznanja se vidi, da oni, v katerih imenu ona piše, nikdar ne bodo za državo, ker gotovo nikdar ne pridejo v položaj, da bi našo državo vladali.

Ideal naše opozicije je g. Stojan Protić. Morda zato, ker zagovarja v svojem »Radikalu« stališče, da država (vlada) lahko zapodi iz službe uradnika, kadar se ji to zljubi, brez disciplinarnih preiskav in podobnih formalnosti. Tako se je tudi delalo pod Protićevo vlado, po so uradniki — posebno — upravni — morali delati radikalno strankarsko politiko, ali so pa šli — na cesto. Demokrati hočejo, da bi uradnik služil državi in zato mu hočejo s pragmatiko zasigurati stalnost in proti temu nastopa — ideal naših opozicionalcev, g. S. Protić, ki ne more pozabiti onih lepih časov, ko je mogel biti okrožni načelnik, okrajni glavar in sploh upravni uradnik samo vnet agitator za radikalno stranko. Ti časi so pa minuli in pragmatika bo prišla v veljavo.

Ne želi svojemu bližnjemu smrti!

Cel teden so mu grob kopali, da bi kar živ'ga pokopali. Ko prišel pa njegov je čas, »Pondelj« zavriskal je na glas.

Kar živ'ga b' radi pokopali, tako so se »Pondelj« bali. Le bojte se, on je še čil, še grešnike bo z bičem bil!

Predsmrtnica.

Ljubljansko »Jugoslavijo« zgoščena volja že mori... Za hudo res bolezen to nikjer na svetu leka ni.

Prihaja kruta starka zima, življenje slabo mal' še kima, dokler kljub volji lep'ga dne žurnal osamljen ne umre.

Kako je bil obsojen Landru.

Dolgo je stal Landru v ospredju zanimanja cele francoske javnosti. Proces proti njemu je bil za razvajene živce Francozov prava poslastica. Francozi so vsega siti, malokdaj jih zamika prizor iz vsakdanjega življenja, zato se jim hoče vedno kaj novega, o čemur svet prej še ni slišal. Tega je bilo pri Landruju v izobilju. In francoska publika in njena žurnalistika je napravila Landruja za junaka dneva; in ne samo dneva, temveč za junaka celih dveh tednov. Ostali svet je imel zanj prav toliko občudovanja kakor Landrujevi rojaki sami.

Kostj v peči.

Znano je, da se je Landru sila spretno zagovarjal. Tekom celega svojega procesa ni niti enkrat prišel v zadrego pred sodniki, pred državnim pravdnikom, pred javnostjo. Z občudovanja vredno mirnostjo je poslušal obtožbe, katere je grmadila obtožnica na njegovo vest. In ni nikoli trenil z očesom, kadar ga je vprašal državni pravdnik: »Čujte, g. Landru, kam pa je izginila ta žena potem, ko ste pretrgali z njo zveze?« »Kam naj bi bila izginila?« se je navadno glasil Landrujev odgovor. »Odpotovala je pač.« »Toda kam?« »Kam?«, ponavlja Landru hladnokrvno, »kako zahtevate ta odgovor od mene, ko me imate že tako dolgo

zaprtega v ječi! Izpustite me, pa vam bom pomagal iskati. Prisegam vam, da jo najdem...«

Vendar vsa hladnokrvnost Landruja ni rešila pred sodbo in obsodbo pariških sodnikov. Pravih dokazov, ki bi pričali zoper morileca Landruja pariški sodni stol ni imel. Ali pa vendar? V peči njegovega stanovanja so se našli neki ostanki ožganih kosti. Bilo jih je prav malo. Pa pariški sodniki so vendar dejali, da so to kosti sežganih žrtev, katere je Landru na skrajno previden in rafiniran način spravil s sveta. Te kosti so bile za Landruja usodne, dasi jih ni bilo mnogo. Sodniki so jih kratkomalo smatrali za prave dokaze, da je mož svoje žrtve sežgal, in sum, da je Landru kriv, je bil s tem utemeljen.

Pred sodbo.

Pariz je drgetal v nestrpni nervoznosti. Bližala se je ura razsodbe v Landrujevem procesu. V Versailles, kraj razprave proti morilecu tolikih žen, je zadnji dan razprave dospelo nebroj žensk, ki so hotele Landruja videti, spoznati, pa ga tudi občudovati. Prišlo je dalje v Versailles mnogo novih poročevalcev za časopise; vsak je hotel prvi imeti poročilo, kako se je proces iztek. Že v torek 29. novembra, t. j. dan pred razsodbo, so bili hoteli in prenočišča v mestu prenapolnena. Zjutraj je vse oblegalo sodno dvorano. Napetost med publiko je doseglo višek.

V sodni dvorani.

Razprava se začne. Vodilni sodnik prebere še neke akte, nato pa dobi besedo Landrujev zagovornik, šinom cele Francije dobro znani odvetnik Moro Giafferi. O njem ve vsakdo, da ne bi vzel Landruja v zaščito, ako bi ne bil prepričan o njegovi nedolžnosti. V dvorani je vse tiho, nihče si ne upa dihati. Moro Giafferi govori mirno, toda s povdarkom, dokazuje nedolžnost svojega klijenta, razglablja o Landrujevih dobrih straneh in prepričuje porotnike, da ni nobenega povoda za obsodbo. Res je, mnogo Landrujevih »žrtev« se danes ne javlja, toda kdo ve, kje so? Njihova odsotnost pa še nikakor ne dokazuje Landrujeve krivde. Landru ni morilec, on je nesrečna žrtev razmer, vsled katerih ni mogoče izslediti žen, ki je imel z njimi opravka. Publika joče in si otira solze.

Osemdeset vprašanj.

Po govoru Landrujevega zagovornika prečita voditelj razprave 80 vprašanj, ki jih stavi sodišče poroti. 80 vprašanj — ogromno število! Koliko časa bodo porotniki odgovarjali nanje? In kako bodo odgovorili? Publika je nestrpna, trepeče in čaka.

Porotniki odidejo v svoje prostore. Tam ne premišljajo dolgo, kako morajo odgovoriti. Njih odgovori so enoglasni in kratki. Samo dve črki: da. Landru je torej kriv.

Moment razsodbe.

Nepričakovano kmalu dobi sodna dvorana zopet strogo uradno lice. Vse je zasedeno. Landrujev zagovornik si nemirno mane roke, državni pravdnik tudi. Le sodniki so mirni. Porotniki se resno spogledujejo; kako so odgovorili na stavljen jim vprašanja, se jim bere že na obrazu. Hip časa še in v dvorano pripelejo obtožena. Kakor navadno, se tudi sedaj obvlada. Predsednik sodnega stola vstane in bere:

»Landru je obsojen na smrt.«

Publika spreleti zona. Ženske zavrišče. Nekaterim je postalo slabo. Odnesejo jih ven.

Kaj pa Landru? Njemu ni slabo? Ne. Mirno sedi na svojem mestu, ob njem sta stražnika v uniformi. Landru se zopet obvlada. Ne zakriči, ne zblazni. Miren je kot je bil ves čas procesa.

Pa kaj bo sedaj? Landru se dvigne, govori. Kaj govori?

»Nedolžen sem...«

Samo te besede izgovori in sede. Truden je. Pa se vendar obvlada. Vse se divi njegovi disciplini. In v publiko nastane vihar.

»Landru je nedolžen...«

»Izpustite ga! Po krivem ste ga obsodili...« Stražniki začenjajo na ukaz voditelja razprave izpraznjevati dvorano. Občinstvo se mora raziti.

Po viharju je Landrujev zagovornik prosil porotnike, naj podpišejo prošnjo za Landrujevo pomiloščenje. Ti so to koj storili. Čemu bi tudi ne? Saj razen par ožganih kosti ni bilo nobenega dokaza za njegovo krivdo.

Razno.

— Protidržavni elementi na inspektoratu južne železnice. Prejeli smo: Jugoslovanska javnost zahteva takojšnjo odstranitev dveh najhujših slavofofov in to inspektorja Kisperta, kateri se ob vsaki le mogoči priliki zaničljivo izreka o naši državi, tako je ta nesramnež ob priliki

parastosa našega pokojnega kralja Petra dejal: »Wegen jeden Dreck sind die Lokale gesperrt«. Od državnega pravdnštva pa pričakujemo, da ga pusti takoj aretirati, eksemplarično kaznuje in potem čez mejo pošlje. Kajti, da bi ta sodruga švabska delala v Jugoslaviji, kar se ji poljubi, vendar ne gre. Krive so naše javne oblasti, ker so napram tem pritepcem povsem pasivne in grozno obzirne. Ravno tako redimo na naših prsih še enega izmed mnogih gadov in ta je inženjer Čechak. Ta je, ko so imeli dunajski tehniki svoje zborovanje zaradi bojkota Jugoslovčanov na tej tehniki imel prvo besedo in na najsrdečiji način hujskal in tudi predlagal, da se vržejo Jugoslovani iz tehnike in napovedal bojkot. Torej tak človek je pri tako važni instituciji, kakor je inspektorat in bodite prepričani, da dela sigurno v interesu naše države. Ker je pa veliko gnjilega pri tem inspektoratu, obračamo se na g. podpravnatelja, katerega poznamo kot narodno zavednega moža, da sam predlaga, da se nemški kričači odstranijo. Nimamo nič proti mirnim Nemcem, toda taki protidržavni elementi nimajo nič iskati v Jugoslaviji.

Največja zaloga klavirjev in planinov v Ljubljani.

Tvrška J. Doleno, Ljubljana, Hilsbergova ulica 5, priporoča v nakup najboljših instrumente prvovrstnih tovarov po solidnih in smernih cenah.

„JADRAN“ d. z o. z. LJUBLJANA
DUNAJSKA CESTA 9
priporoča:
kolonijalno in špecerijsko blago ter žitne pridelke.
Točna in solidna postrežba.

V trgovini O. BERNATOVIČ Mestni trg 5

se dobe še po jako nizki ceni:

moške obleke	od 650 K naprej
Raglani	1100 „ „
moske hlače	150 „ „
damski plašči	550 „ „
damski kostumi	600 „ „
damske mod. obleke	900 „ „
damska krila	300 „ „
in kožuhovina	300 „ „

Vse te stvari so na ogled o vsakem času.

Telefon št. 508.

OBRTNA BANKA V LJUBLJANI

KONGRESNI TRG 4

daje kredite v obrtne svrhe po izrednih pogojih, pospešuje ustanavljanje obrtniških in industrijskih podjetij, izvršuje vse bančne transakcije najkulantneje.

St. pošt. ček. urada 12.051.

Obreštuje vloge na tekoči račun in vložne knjižice

4%

od dne vloge do dne dviga.

Jadranska banka — Beograd.

Podružnice:

Celje, Dubrovnik, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Sarajevo, Split, Sibenik, Zagreb.

Wien, Opatija, Trst, Zadar, New-York, Frank Sakser, State Bank.

Prevzema vloge na hranilne knjižice, ziro in druge vloge pod najugodnejšimi pogoji. Prevzema in izvršuje vse bančne posle najtočneje in najkulantneje.

Poslovne zveze z vsemi večjimi mesti v tuzemstvu in inozemstvu.